

ДИНАМІКА РИНОКУ ЗОЛОТА У СУЧАСНИХ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСАХ

GOLD MARKET DYNAMICS IN MODERN WORLD ECONOMIC PROCESSES

Стаття присвячена дослідженню структури та динаміки сучасного світового ринку золота. Висвітлено роль золота як індикатора міжнародної економіки. Проведено аналіз світового попиту на дорогоцінний метал. Виявлено низку чинників, що впливають на попит та ціну золота у світогосподарських процесах. Здійснено оцінку динаміки золотовалютних резервів Національного Банку України.

Ключові слова: дорогоцінні метали, золото, попит, ціна, золотий запас, волатильність, золотовалютні резерви.

которые влияют на спрос и цену золота в процессах мирового хозяйства. Осуществлено оценивание динамики золотовалютных резервов Национального банка Украины. Ключевые слова: драгоценные металлы, золото, спрос, цена, золотой запас, волатильность, золотовалютные резервы.

The article investigates the structure and dynamics of modern world gold market. The role of gold as an indicator of the international economy is showed. The world demand for the precious metal is analyzed. A number of factors affecting the demand and price of gold in global economic processes are revealed. An estimation of the dynamics of gold and foreign exchange reserves of the National Bank of Ukraine is made.

Key words: precious metals, gold, demand, price, gold reserves, volatility, gold and foreign-exchange reserves.

УДК 339.7:553.4:339.97

Полякова Ю. В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Львівський торговельно-економічний університет

Статья посвящена исследованию структуры и динамики современного мирового рынка золота. Показано роль золота как индикатора международной экономики. Проведено анализ мирового спроса на драгоценный металл. Вывявлено ряд факторов,

Постановка проблеми. Золото як метал, що відноситься до групи дорогоцінних та благородних, окрім вивчення відповідними науками його суто фізичних або хімічних характеристик, розглядається як загальний еквівалент та резервний актив в умовах розвитку світогосподарських процесів. У світовій фінансовій системі роль золота традиційно змінювалася у залежності від зовнішніх обставин та еволюційного поступу. Світовий ринок золота на сьогодні характеризується, як сукупність міжнародних і внутрішніх ринків, на яких відбувається торгівля золотом у фізичному вигляді та похідними інструментами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання, пов'язані із аналізом кон'юнктури та тенденцій розвитку ринку золота, впливу на його функціонування різноманітних чинників, зміни ролі дорогоцінного металу у світовому господарстві, розглядаються у наукових працях Н. Бодрової, М. Дибби, С. Еш, О. Михайловського, А. Олексин, Н. Савчук, А. Федорчук та ін.

Постановка завдання. На сьогодні відмітною ознакою цього металу є його активне застосування усіма країнами світу як страхового та резервного фонду. Офіційні запаси золота, що зберігаються у центральних банках різних країн та в МВФ, становлять на сьогодні понад 31 тис. тонн [1]. Ринок золота набуває ознак глобального характеру, і визначається не лише економічними або політичними аспектами, а й розвитком телекомунікаційних та комп'ютерних технологій. Золото використовується державами для підтримки на певному рівні золотовалютних резервів, слугує купівельним та платіжним засобом, виступає матеріалізацією суспільного багатства. Враховуючи роль золота як індикатора міжнародної економіки та розвитку

окремих країн, вивчення аспектів функціонування ринку цього дорогоцінного металу набуває особливої актуальності, особливо в умовах економічної та фінансової нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Золотий запас відображає валютно-фінансовий стан країни та її кредитоспроможність на світовому ринку. У зв'язку із цим золото продовжує відігравати провідну роль у міжнародних валютно-кредитних відносинах, через те, що використовується як засіб регулювання платіжного балансу та поповнення валютних резервів; слугує загальним купівельно-платіжним засобом і ознакою суспільного багатства; виконує функцію стабілізатора під час економічних або політичних ускладнень; виступає засобом страхування від інфляції, тому що вкладення в іноземні валюти є більш ризикованими.

Видобуток золота пов'язують із декількома етапами, перший розпочався напередодні Першої світової війни, другий – на початку Другої світової війни, а третій характеризується процесами денонетизації золота і має свій початок з 70-х років ХХ століття [2].

Основними функціями золота виступають наступні [3]: міра вартості (як рівень значущості та коштовності усіх товарів); засіб обігу (посередництво у реалізації процесу обігу); інструмент утворення багатства (накопичення вартості у найбільш ліквідній формі); засіб платежу (номінація платіжних одиниць у дорогоцінних металах); світові гроші.

До країн, що володіють найбільшими родовищами золота, належать Австралія, ПАР, Чилі та США. Значна частина золота сьогодні перебуває у резервних активах як центральних банків країн, так і міжнародних організацій [4]. Згідно даних звіту Всесвітньої золотої ради найбільший попит

на золото у світі спостерігається з метою інвестування та у ювелірній промисловості (рис. 1). Можна побачити, що сучасна динаміка ринку золота не повною мірою відображає його викладені вище теоретичні функції. Цей дорогоцінний метал у більшості сьогодні виконує функцію інвестиційного активу (як спосіб отримання додаткових надходжень) та страхування від ризиків (коли банки утримують дорогоцінний метал як резерв).

Виробничий попит на золото, коли воно виступає сировинним компонентом, в середньому складає 10% від загального попиту, йдеться про такі галузі як електроніка, медицина, виробництво електричних деталей. На теперішньому етапі сфери застосування золота розширюються завдяки його використанню у виробництві паливних елементів, при хімічній обробці та здійсненні контролю за забрудненням оточуючого середовища, оскільки метал характеризується тепловою та електричною провідністю, спротивом бактеріологічній колонізації і корозії [4].

Рис. 1. Світовий попит на золото в тон. у 2015 році

За: [5]

Основні чинники, що впливають на ціну на золото у світовому господарстві:

- вартість видобутку золота (сучасні тенденції показують зростання витрат на видобування цього дорогоцінного металу);
- зміни курсів валют, фондових індексів і цін на нафту (найбільший вплив справляють такі валюти як долар США та швейцарський франк);
- коливання цін на інші дорогоцінні метали (срібло, платина, паладій);
- зміни у законодавстві, що стосуються введення або зняття обмежень на укладення угод з дорогоцінними металами;
- економічні коливання у міжнародній економіці;
- попит на золото в окремих галузях промисловості (ювелірна галузь, стоматологія);

- інвестиційний клімат у суспільстві.

Інвестори при здійсненні капіталовкладень у золото оцінюють різноманітні чинники – здатність застрахуватися від економічної та політичної нестабільності, знизити рівень ризику, передбачити ріст попиту на цей дорогоцінний метал. Існує чотири типи вкладення коштів – злитки, інвестиційні золоті монети, депозити, ювелірний сектор. Серед причин інвестування у золото слід виокремити [2]:

- незалежність, коли на вартість золота впливає низка чинників, але його цінність як платіжного засобу залишається незмінною;
- резервні засоби, що передбачає накопичення золота державами та центробанками з метою забезпечення своїх грошових одиниць;
- висока ліквідність, яка виявляється у властивості золота бути конвертованим на фінансовому ринку у стислі терміни, на відміну від деяких цінних паперів;
- диверсифікація активів, коли золото відіграє важливу роль у формуванні інвестиційного портфеля і піднімає його на інший рівень та захищає від цінових коливань;
- надійність та стабільність, яка виражається у цінності золота як способу вкладення грошей.

На кінець 2016 року ціна на золото склала 1151,40 дол. за унцію [5]. Тенденція збільшення вартості золота, яка спостерігалася до 2013 року, змінила свій тренд і до 2015 року показувала уповільнення, яке почало стабілізуватися протягом 2016 року.

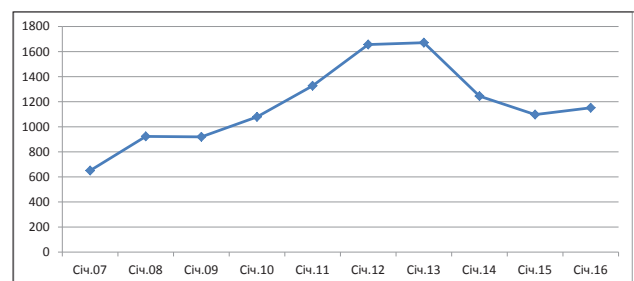

Рис. 2. Світові ціни на золото, дол. США за унцію у 2007-16 рр.

За: [5]

Як зазначають вітчизняні вчені, традиційно світові ціни на золото зростають при посиленні економічної та геополітичної невизначеності, та знижуються, коли міжнародна економіка демонструє стабільне зростання [6].

Розподіл золота у 2015 року виглядає наступним чином: державні банки та міжнародні фінансові організації – 20%, ювелірна галузь – 44%, стоматологія та промисловість – 13%, інвестиції – 23% (рис. 3).

Науково-технічний прогрес та зростання суспільного виробництва і його модернізація у економічно розвинених країнах світу, а також утворення

Рис. 3. Світовий розподіл золота у 2015 році, %

За: [7]

потужних неринкових факторів впливу на міжнародну економіку, сприяли демонетизації золота [8].

За індикатор стану світової економіки беруть співвідношення цін золота і платини, яке коливається у залежності від циклічності економічного розвитку. Протягом періоду стабільного зростання світової економіки платина є в 2-2,5 рази дорожчою за золото завдяки тому, що у природі вона зустрічається рідше, для її отримання необхідно переробити у три рази більше руди, ніж для добування золота, і для виготовлення ювелірних виробів цей метал використовується у значно менших обсягах. Під час світових криз попит на платину знижується, метал втрачає в ціні і тому його інвестиційний потенціал є нижчим, ніж у золота. Проте на користь золота свідчить його історична роль грошового еквівалента [9].

Золотовалютні резерви окремих країн світу станом на 01.01.2016 р. представлено на рис. 4. Україна за обсягами золотовалютних резервів поступається таким країнам як Польща, Німеччина, Франція та перевищує Білорусь, Грузію і Литву.

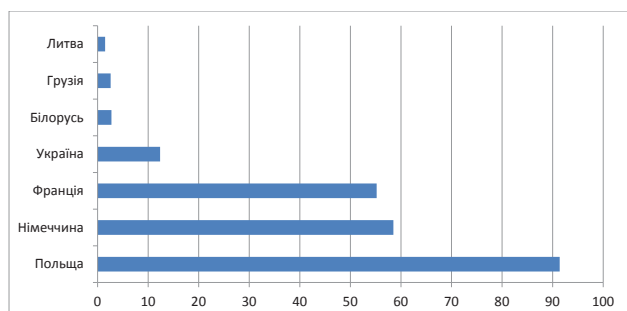

Рис. 4. Золотовалютні резерви країн світу станом на 01.01.2016 р.

За: [10]

Подвійна, а саме сировинна та валютна сутність золота відіграє важливу роль у його ціноутворенні як на міжнародному, так і на вітчизняних ринках. Непередбачуваність подій у світі в цілому стимулює інвесторів конвертувати свої кошти саме у золото, що призводить до коливань його курсу та волатильності ринку у короткостроковій перспективі [8]. Аналогічні процеси мали місце і на українському ринку, оскільки Україна має історичний досвід стрімкої девальвації національної валюти у 2008 році і відповідного зростання попиту на банківські метали.

Основною функцією Національного банку України є забезпечення накопичення та зберігання золотовалютних резервів та здійснення операцій з ними та банківськими металами. Згідно Закону України "Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними" дорогоцінні метали – золото, срібло, платина і метали платинової групи (паладій, іридій, родій, осмій, рутеній) у будь-якому вигляді та стані (сировина, сплави, напівфабрикати, промислові продукти, хімічні сполуки, вироби, відходи, брухт тощо).

Золотовалютний резерв НБУ складається з наступних активів: монетарне золото, спеціальні права запозичення, резервна позиція в МВФ, іноземна валюта у вигляді банкнот та монет на рахунках за кордоном, цінні папери, інші міжнародно визнані резервні активи. Розмір золотовалютних резервів України з 2001 року до 2016 року виглядає наступним чином (табл. 1).

Таблиця 1

Розмір золотовалютних резервів України протягом 2001-2016 рр.

Дата на 1 січня	Розмір золотовалютного резерву, млрд. дол. США	Приріст (до попереднього року)	
		Абсолютний	Відсотковий
2001	1,48	+ 0,39	+ 35,78
2002	3,3	+ 1,82	+ 122,97
2003	3,36	+ 0,06	+ 1,82
2004	6,95	+ 3,59	+ 106,85
2005	9,72	+ 2,77	+ 39,86
2006	19,39	+ 9,67	+ 99,49
2007	22,36	+ 2,97	+ 15,32
2008	31,79	+ 9,43	+ 42,17
2009	34,57	+ 2,78	+ 8,74
2010	26,5	-8,07	- 23,34
2011	34,58	+ 8,08	+ 30,49
2012	31,8	-2,78	- 8,04
2013	24,546	- 7,254	- 22,81
2014	20,415	- 4,131	- 16,83
2015	7,533	- 12,88	- 63,1
2016	13,300	+ 5,767	+ 76,56
2017	15,539	+ 2,239	+ 16,83

За: [10]

Розмір золотовалютних резервів України станом на 1 січня 2017 року становить 15,5 млрд дол. США і демонструє зростання у порівнянні із попереднім періодом.

Враховуючи значення дорогоцінних металів як для розвитку економіки та соціального добробуту будь-якої країни, так і для окремих галузей, операції із дорогоцінними металами залишаються актуальними для інвесторів, для центральних і комерційних банків, міжнародних організацій.

Висновки з проведеного дослідження. Значення золота у світовій фінансовій системі зростає. Світовий ринок золота є досить динамічним. Інвестори виявляють інтерес до дорогоцінного металу, що впливає на зміни механізмів ціноутворення на ринку, співвідношення попиту і пропозиції. Попит на золото зростає, коли збільшуються інфляційні очікування або настають кризові часи. Операції із золотом, як і з іншими дорогоцінними металами, залишаються важливими і для України, особливо в умовах економічної нестабільності. В загальному вітчизняний ринок золота є нестійким та невеликим за обсягом здійснюваних операцій у порівнянні із іншими країнами. Згідно з даними аналітичних досліджень, прогнозується збільшення інвестицій у золото, тому для українського ринку важливою рисою є інвестування у дорогоцінні метали як надійний та стабільний метод підвищення платоспроможності країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бодрова Н. Світові ринки дорогоцінних металів: сучасний стан та основні чинники впливу / Бодрова Н. // Вісник НБУ. – 2011. – № 7. – С. 26-32.
2. Савчук Н. Ринок золота: сучасний стан і перспективи розвитку / Савчук Н. // Ринок цінних паперів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.securities.usmdi.org.
3. Михайловський О. В. Трансформація функцій золота у сучасній міжнародній економіці / Михайловський О. В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/APE/2011_12/APE-12-2011/230-237.pdf.
4. Мировой рынок золота [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cmmarket.ru>.
5. Сайт World Gold Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gold.org/supply-and-demand/gold-demand-trends>
6. Федорчук А. Високосний фініш / Федорчук А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua>.
7. Інвестиції в золото в 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: vseprogroshi.com.ua.
8. Диба М. І. Операційна характеристика міжнародного ринку банківських металів / Диба М. І., Василенко В. В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/handle/2010/4767>.
9. Федорчук А. Платина повертає позиції / Федорчук А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/business/platina-povertaye-poziciyi-.html>.
10. Золотовалютные резервы (ЗВР) Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://insiders.com.ua/spravochnik/zolotovalyutnye-rezervy>.